

KÖHALMI MÁTÉ*

A kiskorú veszélyeztetése büntetnének halmazati és elhatárolási kérdései

Issues of Cumulation and Delimitation Regarding the Felony of Endangering a Minor

ABSZTRAKT

A családon belüli erőszak eseteit lefedő büntetőjogi tényállások halmazati kérdéseinek megítélése rendszerint nehézséget okoz a gyakorlatban – a vonatkozó joggyakorlat-elemzések tanúsága szerint. Igaz ez a kiskorú veszélyeztetésének büntetése is, ami a gyermekbántalmazás körébe sorolt magatartások széles körét és szerteágazó formáit fedi le. Ennek okán a kiskorú veszélyeztetéseként minősülő cselekmények viszonylag gyakran valósítják meg valamely másik deliktum tényállását is. A halmazati kérdések vizsgálatának megkönnyítése érdekében tanulmányomban arra vállalkozom, hogy a gyakorlatban előforduló elkövetési alakzatokból kiindulva olyan elméleti rendszert vázoljak fel, amelyben a többes tényállásszerűség esetei elhelyezhetők és tárgyalhatók.

Kulcsszavak: kiskorú veszélyeztetése, halmazat, alaki és anyagi bűnhalmazat

ABSTRACT

The felony of endangering a minor is the most important part of the fight against domestic violence in Hungarian criminal law, since the statutory definition of the offence covers almost every type of child abuse. It would be impossible to list the various forms of behaviour that might fulfil the statutory elements of the felony; therefore, the Criminal Code therefore defines the conduct constituting the offence as grossly violating the duties arising from the obligation to raise, supervise or care for a minor. It is the task of the judicial practice to decide exactly which behaviours are covered by these terms. As a result, the violation of duty usually fulfils the elements of another offence, which raises questions about cumulation and delimitation. In the following, these issues will be discussed by reviewing the relevant case law and literature.

Keywords: endangering a minor, cumulation of crimes, formal and material cumulation

A kiskorú veszélyeztetése büntetett a gyermekbántalmazás elleni küzdelem elsődleges büntetőjogi eszközének tekinthetjük. A kiskorúak érdekével ellentétes szülői-nevelői magatartások széles körét és szerteágazó fajtáit pönalizálja a jogalkotó

* Dr. Köhalmi Máté, PhD-hallgató, Debreceni Egyetem Marton Géza Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola; e-mail: kohalmi.mate98@gmail.com; ORCID: 0009-0009-7743-9330.

ennek a deliktumnak a tényállásán keresztül. A tilalmazni kívánt cselekmények taxatív felsorolása lehetetlen is volna, ennek áthidalására szolgál a keretdispozícióként megalkotott tényállás, amelyben az elkövetési magatartásként megfogalmazott súlyos kötelességszegés tartalmát az uralkodó társadalmi elvárások és erkölcsi normák határozzák meg. Részben ennek is köszönhetően viszonylag sokszor fordul elő a gyakorlatban, hogy egy kötelességszegő magatartás egy másik bűncselekmény tényállási keretei közé is beilleszthető, ami halmazati, illetve elhatárolási kérdéseket vet fel. A következőkben ezeket a kérdéseket tárgyalom a vonatkozó bírói gyakorlat és a szakirodalmi háttér feldolgozásával.

1. A felmerülő halmazati kérdések

A jelen írásban felmerülő halmazati kérdéseknek önmagukban is külön tanulmányt lehetne szentelni, ezért elemzésem célja elsősorban egy olyan rendszer felvázolása, amelyben a kiskorú veszélyeztetése és más bűncselekmények kapcsolódási pontjai – a gyakorlatban előforduló elkövetési alakzatok mentén – elhelyezhetők és tárgyalhatók. Ehhez mindenekelőtt és elsősorban a dogmatikai módszert alkalmazom. A következőkben tehát a felmerülő halmazati kérdéseket a vonatkozó bírói gyakorlat és a szakirodalmi háttér feldolgozásával tárgyalom.

A kiskorú veszélyeztetése büntettének két alakzatát különböztetjük meg egymástól, amelyek halmazattani szempontból eltérő sajátosságokat mutatnak. Külön szükséges tárgyalni az (1) bekezdés szerinti és a (2) bekezdés szerinti alapeseti tényállást. A kiskorú nevelésére, felügyeletére vagy gondozására köteles személy,¹ aki e feladatából eredő kötelességét súlyosan megszegi, és ezzel a kiskorú testi, értelmi, erkölcsi vagy érzelmi fejlődését veszélyezteti, kiskorú veszélyeztetése első alapesetét valósítja meg.

Az első alapeset szerinti bűncselekmény elkövetési magatartása a súlyos kötelességszegés, ami rendszerint folyamatos jellegű, vagyis több részcselekményből áll. Ugyanakkor megvalósítható a tényállás egyszeri cselekvéssel is, amennyiben az a vonatkozó kötelezettségek kirívóan súlyos megszegéseként értékelhető. Ennek megfelelően az első alapesetként minősülő cselekmények két jellemző típusát különböztetjük meg. A halmazati kérdések tárgyalásakor külön érdemes szólni az ún. „egymozzanatos” és a „többmozzanatos” elkövetésről. Mindkét esetben lehetséges, hogy az elkövető – egy vagy több – cselekménye a kiskorú veszélyeztetése mellett más bűncselekmény törvényi tényállását is megvalósítja, vagyis mindkét esetben felmerülhet halmazati és elhatárolási kérdés.

Lényeges hangsúlyozni, hogy amikor „egymozzanatos” elkövetésről beszélünk, az alatt nem cselekményegységet értünk. A gyakorlat² – és a jogirodalom is³ –

¹ Ideértve a szülői felügyeletet gyakorló szülő, illetve gyám élettársát, továbbá a szülői felügyeleti jogától megfosztott szülőt is, ha a kiskorúval közös háztartásban vagy egy lakásban él. 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről (Btk.) 208. § (1) bek.

² Többek között lásd BH 1987. 73., Kúria Bhar.1059/2021/9., Kúria Bhar.1080/2021/13., Kúria Bfv.35/2023/6.

³ Balogh Anna kutatási eredményei arra mutatnak, hogy többségében rendszeres kötelességszegésről beszélhetünk, azonban az ügyek 35%-ában egyszeri elkövetés történik. BALOGH Anna: Kiskorú veszélyez-

megkülönbözteti ugyanakkor az egyetlen alkalommal kifejtett, szoros tér- és időbeli kapcsolatban álló magatartásokkal megvalósított súlyos kötelességszegést⁴ és a hosszabb időn keresztül, egymástól elkülöníthető időpontokban, folyamatos vagy rendszeres jelleggel tanúsított kötelességszegést. „Egymozzanatos” elkövetés alatt tehát egyszeri alkalommal megvalósított súlyos kötelességszegést értünk, helytállóbb ezért talán egyszeri cselekvőségű elkövetésnek nevezni. Ebbe a körbe tartozik például az elkövetőnek a mintegy másfél órán át tartó cselekvősége, amely során a nevelése alatt álló kiskorúakat és az érzelmileg hozzájuk kötődő hozzátartozóikat megalázó és rendkívül durva módon bántalmazta.⁵ Szintén ebbe a körbe tartozik a szülőnek az a cselekménye, hogy kiskorú gyermekét többször arcon ütötte, majd oldalát és lábát megrugdosta.⁶

Ezzel szemben „többmozzanatos” a kiskorú veszélyeztetése, ha a részcselekmények időben egymástól elkülönülnek. Több alkalommal, rendszeresen megvalósuló bántalmazás tipikusan ide sorolható, ahogyan valamely kötelezettség hosszabb időn át, elhúzódó jelleggel való elmulasztása – vagyis az elhanyagolás különböző formái – is.

Fontos megjegyezni továbbá, hogy az alkalmazott megkülönböztetés nem az alaki és anyagi halmazat közötti különbségtételen alapul, ez a megkülönböztetés sokkal inkább a gyakorlatban előforduló és halmazattani szempontból eltérően alakuló kétféle elkövetési típust veszi alapul. Sőt, az ún. „többmozzanatos” elkövetés esetén sem kizárt az alaki halmazat megállapítása. Alaki halmazat akkor létesül, ha egy cselekménnyel valósul meg több bűncselekmény.⁷ Anyagi halmazat esetén pedig az elkövető több olyan törvényi tényállás keretei közé illeszkedő magatartást tanúsít, amelyeknek közös metszete nincsen. Az alaki halmazat feltételeként megadott „egy cselekmény” – az e dolgozatban alapul vett megközelítés szerint – szintén nem cselekményegységet feltételez, hanem tettazonosságot. Ez alapján két rendszeres vagy folyamatos elkövetést feltételező bűncselekmény is alaki halmazatban állhat egymással, ha az elkövetőnek ugyanaz a rendszeres magatartása valósítja meg több bűncselekmény törvényi tényállását.⁸

Mindkét elkövetési típus vonatkozásában igaz, hogy a többszörös tényállásszerűség előállásának többféle módja fordul elő a gyakorlatban. Az „egymozzanatos”

tesztének büntette a bírósági határozatok kritikai tükrében – különös tekintettel a fizikailag bántalmazott gyermekekre II. rész. *Ügyészek Lapja*, 2018/6, 38–40. [a továbbiakban: BALOGH (2018)].

⁴ Ennek az egyszeri kötelességszegésnek azonban olyan súlyúnak kell lennie, amely a törvényi tényállásban foglalt eredmény előidézésére alkalmas. Lásd BH 1992. 623., BH 2020. 319.

⁵ Szegedi Törvényszék B. 151/2018/67.

⁶ Fővárosi Ítélőtábla Bhar.133/2022/9.

⁷ Vagyis akkor, ha az elkövető valamely törvényi tényállásban írt elkövetési magatartást egyetlen ízben tanúsítja oly módon, hogy e cselekmény egyidejűleg egy másik tényállásban írt magatartásnak is megfelel (heterogén halmazat), vagy ugyanazon tényállásban foglalt elkövetési magatartást meríti ki egyidejűleg – legalább kísérleti szakig jutva – többször (homogén halmazat). Lásd AMBRUS István: Az alaki és az anyagi bűnhalmazat megkülönböztetésének konzekvenciái. *JURA*, 2016/2, 193–194.

⁸ A későbbiekben tárgyalandó 16/2017. számú büntető elvi döntés ezen az alapon minősítette kapcsolati erőszak és kiskorú veszélyeztetése alaki halmazatának a vádlottnak az élettársa sérelmére közös gyermekeik jelenlétében tanúsított rendszeres bántalmazását, amely egyúttal súlyos kötelességszegés a kiskorúak vonatkozásában.

elkövetés esetén előfordulhat egyrészt, hogy ez az egyszeri kötelességszegés a kiskorú sérelmére elkövetett másféle bűncselekmény elkövetési magatartásában áll, vagyis a speciális tettes testi sértést, valamilyen nemi élet szabadsága elleni deliktumot vagy például személyi szabadság megsértését valósítja meg a kiskorú sérelmére. Másrésztől lehetséges, hogy az egyetlen alkalommal tanúsított kötelességsértő magatartást egy, a kiskorú jelenlétében – vagy akár a kiskorúval közös elkövetésben –, más sérelmére megvalósított bűncselekmény képezi. Ilyenkor értelemszerűen az alaki halmazat merül fel, hiszen az elkövetőnek ugyanazon cselekménye valósítja meg egy időben a kiskorú veszélyeztetése és például a testi sértés tényállását.

1. táblázat: Kiskorú veszélyeztetése büntett első alapesetének felmerülő halmazati kérdései (saját szerkesztés)

		„Egymozzanatos” elkövetés	„Többmozzanatos” elkövetés
Homogén bűnhalmazat		több kiskorú sérelmére egyszeri kötelességszegés	több kiskorú sérelmére elhúzódó kötelességszegés
Heterogén bűnhalmazat	Különböző sértett sérelmére	kiskorú jelenlétében vagy vele közösen történő bűnelkövetés	kiskorú jelenlétében vagy (részben) vele közösen történő bűnelkövetés
	Azonos sértett sérelmére	A speciális alany egyszeri kötelességszegését egy, a kiskorú sérelmére elkövetett bűncselekmény képezi: – szándékos testi sértés – gondatlan testi sértés – szexuális bűncselekmény – személyi szabadság megsértése – segítségnyújtás elmulasztása – egyéb deliktum	1. Alaki halmazat: a súlyos kötelességszegés kizárólag egy másik, rendszeres elkövetést feltételező bűncselekmény elkövetési magatartásában áll (tipikusan kapcsolati erőszak) 2. Anyagi halmazat: a folyamatos jellegű kötelességszegés egy vagy több részcselekménye valósít meg más bűncselekményt: – testi sértés – kapcsolati erőszak – szexuális bűncselekmény – egyéb deliktum

A „többmozzanatos” elkövetés szintén további tipizálást igényel. Ez esetben is meg kell különböztetni azokat az eseteket, amikor az elkövetőnek az elhúzódó, folyamatos vagy rendszeres cselekvősege a kiskorú sérelmére valósítja meg több bűncselekmény tényállását, illetve amikor a két bűncselekmény sértettje elkülönül. Azonos sértett sérelmével járó többes tényállásszerűség esetén pedig aszerint differenciálhatunk tovább, hogy alaki vagy anyagi halmazat jön-e létre, nem vizsgálva még a halmazat látszólagosságának kérdését. Alaki halmazatról beszélünk e körben, ha egy másik folyamatos vagy rendszeres elkövetést feltételező bűncselekménnyel társul a kiskorú veszélyeztetése, például kapcsolati erőszakkal. A másik lehetőség

pedig, hogy a rendszeres vagy folyamatos kötelességszegés egy vagy több rész-cselekménye valósít meg más bűncselekményt vagy bűncselekményeket, ami az anyagi bűnhalmazat kérdését veti fel. A veszélyeztető szándékkal, folyamatos jelleggel kifejtett kötelességszegésből ilyenkor „kiemelkedik” egy testi sértést megvalósító bántalmazás vagy egy nemi élet szabadsága elleni bűncselekmény, esetleg más deliktum. A kiskorú veszélyeztetése első alapesete kapcsán felmerülő, a továbbiakban tárgyalandó halmazati kérdéseket az alábbi táblázat foglalja össze.

2. Rendbeliség és a természetes egység

A kiskorú veszélyeztetése bűncselekmény közvetlen előzményének tekinthető ifjúság elleni büntett a maihoz hasonló szerkezetű tényállással szerepelt a szocialista Btk.-ban.⁹ A deliktum rendbelisége szempontjából egy később meghaladott gyakorlat érvényesült: nem adtak helyt bűnhalmazat megállapításának, ha az elkövető a nevelése alatt álló több kiskorú sérelmére követte el a bűncselekményt.¹⁰ Ennek magyarázata, hogy a bírói gyakorlat szerint az ifjúság elleni büntett nem személy elleni bűncselekmény volt, jogi tárgyának „az ifjúság” mint elvont, kollektív kategória testi, szellemi és erkölcsi fejlődését tekintették.¹¹ Az 1978-as kódex már kiskorú veszélyeztetése elnevezéssel tartalmazta a tényállást, a Legfelsőbb Bíróság pedig nem sokkal a törvény hatályba lépését követően kialakította az azóta is következetesen érvényesülő gyakorlatot, amely szerint a kiskorú veszélyeztetése annyi rendbeli bűncselekmény, ahány kiskorú testi, értelmi vagy erkölcsi fejlődését az elkövető veszélyeztette.¹²

Minthogy az elkövetési magatartásként megfogalmazott súlyos kötelességszegés rendszerint folyamatos jellegű, ezért az ugyanazon kiskorú vonatkozásában kifejtett magatartások számára és eltérő jellegére tekintettel is egyrendbeli bűncselekmény valósul meg.¹³ A rész-cselekményeket természetes egységként kezeli a gyakorlat és a szakirodalom egyaránt, folytatólagos elkövetés megállapításának nincs helye.¹⁴ Ennek megfelelően ugyanazon kiskorú vonatkozásában kifejtett folyamatos és rendszeres bántalmazás rész-cselekményei egységet képeznek. Ügyszintén egyrendbeli a kiskorú veszélyeztetése, ha a passzív alany sérelmére az elkövető több különbö-

⁹ 1961. évi V. törvény a Magyar Népköztársaság Büntető Törvénykönyvéről 274. § (1) bek.

¹⁰ BJD 3754., 5865.

¹¹ A védett jogtárgy univerzális jellegére utal Berkes György is, aki szerint „*e tényállás nemcsak az ifjúságot, hanem a család intézményét is védelmezi*”. Idézi PETRIK Ferenc: A szülők büntetőjogi felelőssége. Az ifjúság elleni büntett. *Jogtudományi Közöny*, 1970/6, 55.

¹² BH 1981. 174. Megjegyzendő, hogy utóbb a tényállás kiegészült a kiskorú érzelmi fejlődésének veszélyeztetésével.

¹³ BH 1997. 263.

¹⁴ A BH 1997. 263. számú bírósági határozat az elkövetési magatartás rendszerint folyamatos jellegére utalva sorolta a rész-cselekményeket a természetes egység körébe. A tartós bűncselekmények „szegedi iskola” szerinti fogalmát alapul véve a folyamatos jelleggel elkövetett kiskorú veszélyeztetése ebbe az egység-típusba is sorolható. Eszerint tartós bűncselekményről akkor beszélhetünk, ha a jogi tárgy elleni támadás az elkövető akaratától függően megújulhat, folytatható, és oly hosszú ideig tart, míg az általa teremtett jogellenes helyzet, illetve állapot fennmarad. NAGY Ferenc: *A magyar büntetőjog általános része*. HVG-ORAC, Budapest, 2010, 205.

ző elkövetési alakzatot valósít meg, így például, ha a rendszeres bántalmazáshoz egészségügyi elhanyagolás is társul.¹⁵

3. „Egymozzanatos” elkövetés az (1) bekezdés szerint

Az egyszeri, kiemelkedően súlyos kötelességszegéssel megvalósított kiskorú veszélyeztetése esetén a homogén bűnhalmazat megállapítása természetesen nem okoz nehézséget, néhány szót talán mégis érdemes róla szólni. Létrejötté a deliktum rendbeliségére vonatkozó gyakorlatból következők: ha az elkövető cselekménye egy időben több kiskorúval szemben fennálló kötelezettségét sérti – és valósítja meg a veszélyeztető eredményt –, úgy a sértettek számához igazodva homogén bűnhalmazat létesül. Ha például a súlyos kötelességszegés abban áll, hogy egy alkalommal, de kiemelten súlyos partnerbántalmazást valósít meg az elkövető a házas- vagy élettársa sérelmére, közös kiskorú gyermekeik előtt, úgy homogén alaki bűnhalmazat létesül.¹⁶ Könnyen elképzelhető persze, hogy ez a több kiskorú fejlődését veszélyeztető cselekmény egy másik deliktum tényállását is kimeríti, ami viszont a heterogén bűnhalmazat körében értékelhető.

Az egymozzanatos elkövetéssel kapcsolatban felmerülő heterogén halmazati kérdések tipikusan az alaki bűnhalmazat körébe tartoznak. Az áttekintő táblázatban foglaltak szerint elsőként arról az esetről kell szólnunk, amikor a két bűncselekmény sértettje különbözik, vagyis amikor az elkövető a kiskorú jelenlétében követ el bűncselekményt. Ennek megítélése egyértelmű és egységes: ilyenkor alaki halmazat létesül. Tipikus példája ennek a kiskorú jelenlétében megvalósított ölési cselekmény, jellemzően az elkövető házas- vagy élettársa sérelmére,¹⁷ vagy az imént említett partnerbántalmazás.

Ennél több kérdést vet fel a másik esetkör, vagyis amikor az elkövetőnek egyszeri cselekvőségével megvalósított súlyos kötelességszegése lényegében egy másik, a kiskorú sérelmére elkövetett bűncselekmény elkövetési magatartásában áll. Ilyenkor tehát a sértett azonos. Ide tartozik például az egyszeri fizikai bántalmazás, ami testi sértést valósít meg, vagy az egyszeri szexuális abúzus, amivel egy nemi élet szabadsága vagy nemi erkölcs elleni bűncselekmény létesül, de más deliktum is elképzelhető. A gyakorlatban az ilyen jellegű elkövetés az, ami halmazati és elhatárolási kérdéseket vet fel.

¹⁵ Kiemelhető e körben, hogy a BH 1997. 263. számú bírósági határozat külön utal erre az eshetőségre, mikor úgy fogalmaz: „ha az elkövetési magatartás folyamatos jellegű, a kötelességszegések számára és eltérő jellegére tekintettel is egy rendbeli bűncselekmény valósul meg”.

¹⁶ Például Budapest Környéki Törvényszék B.63/2022/20., Berettyóújfalui Járásbíróság B.34/2016/59.

¹⁷ BH 2007. 326.

3.1. Szándékos testi sértés egyszeri kötelességszegéssel, azonos sértett sérelmére

Egyaránt megosztott a joggyakorlat és a szakirodalom is abban a kérdésben, hogy ugyanazon sértett sérelmére elkövetett kiskorú veszélyeztetése és szándékos testi sértés valóságos alaki halmazatot létesíthet-e, és ha igen, milyen esetekben lehetséges ennek megállapítása. A gyakorlatban ez a kérdés a gyermek egy alkalommal történő fizikai bántalmazásakor merül fel.

A rendszeresen hivatkozott bírósági határozat ennek lehetőségét kategorikusan kizárta.¹⁸ A döntés indokolása kifejtette, hogy a többszörös tényállásszerűség önmagában soha nem elegendő a valódi halmazat megállapításához. Erre csak akkor kerülhet sor, ha a bűncselekmény valamennyi ismérve az összes szóban forgó bűncselekmény tekintetében maradéktalanul megállapítható. Alapvető büntetőjogi elv, hogy amennyiben az elkövető az egységes magatartásával ugyanazt a jogi tárgyat enyhébben és súlyosabban is sérti, akkor – a legalább részben azonos jogtárgy-sértésre figyelemmel – büntetőjogi felelőssége kizárólag a súlyosabb jogtárgy-sértés szerint állapítható meg.¹⁹ A veszélyeztető bűncselekményként meghatározott kiskorú veszélyeztetésének büntette eszerint nem kerülhet valóságos alaki halmazatba azzal a deliktummal, amely egyező jogi tárgynak a tényleges sérelmét rendeli büntetni.

Az alaki halmazat lehetőségének elvetése kiváltotta a szakirodalom kritikáját: több szerző ért egyet azzal az állásponttal, hogy a kiskorú veszélyeztetése és a testi sértés vonatkozásában nem minden esetben beszélhetünk a jogtárgyak egyezéséről.²⁰ A kiskorú veszélyeztetésének jogi tárgya ugyanis nemcsak a passzív alany testi fejlődésének veszélyeztetésében áll, hanem az értelmi, erkölcsi és érzelmi fejlődés veszélyeztetése – akár önállóan is – alkalmas a tényállás megvalósítására. Ennek megfelelően, ha a kiskorú életkorából, állapotából és fejlettségének szintjéből eredően már erkölcsi és érzelmi értelemben is veszélyeztethető, úgy az alaki halmazat megállapításának feltételei adottak.²¹

Fentiekre tekintettel helyesnek mondható a bíróságnak az a döntése, hogy a hat hónapos kisbabát a betonra szándékosan ledobó terheltet védekezésre képtelen személy sérelmére elkövetett súlyos testi sértés büntette miatt mondta ki bűnösnek, halmazatot pedig nem állapított meg,²² ugyanis ebben az esetben a sértett életkora nem teszi lehetővé az érzelmi vagy erkölcsi jellegű veszélyeztetést. Ezzel

¹⁸ BH 2011. 184.

¹⁹ Ugyanez az érvelés más ítéletekben is megjelenik. Például: „Azonos sértett(ek) vonatkozásában a veszélyeztető és a sértő eredményű bűncselekmények valódi alaki halmazatának megállapítása kizárt. Ott ugyanis, ahol a sértő szándék fennáll, a veszélyeztetési bűncselekmény már nem állapítható meg.” BH 2012. 58.

²⁰ A döntés teljes körű kritikájáról lásd NÉMETH György Attila: A Legfelsőbb Bíróság döntése a kiskorú veszélyeztetése és a testi sértés halmazatáról. *Jogesetek Magyarázata*, 2021/1, 53–62.

²¹ BALOGH Anna: Kiskorú veszélyeztetésének büntette a bírósági határozatok kritikai tükrében – különös tekintettel a fizikailag bántalmazott gyermekekre III. rész. *Ügyészek Lapja*, 2019/1, 6–8. [a továbbiakban: BALOGH (2019)]. Ezzel egyetértve CSAPUCHA Bernadett: A kiskorú veszélyeztetése bűncselekmény első bekezdésének büntető anyagi jogi vetületei. *Ügyészek Lapja*, 2022/3, 24.

²² Pesti Központi Kerületi Bíróság 13.B.VIII.27.025/2012., idézi BALOGH (2019): i. m., 6–8.

szemben az alaki halmazatot kizáró döntés, amelynek alapjául szolgáló tényállás szerint a gyermekotthoni felügyelő a csoportjába tartozó tizenhét éves gyermekkel vitába keveredett, őt súlyosan bántalmazta, hasát többször megrúgta, majd a rosszul lévő sértettnek nem nyújtott segítséget, a hivatkozott szerzők álláspontja szerint figyelmen kívül hagyta a sértett erkölcsi és érzelmi fejlődésének veszélyeztetését, s helyesen alaki halmazatot kellett volna megállapítani.

3.2. Gondatlan testi sértés egyszeri kötelelességszegéssel, azonos sértett sérelmére

Külön szükséges tárgyalni azokat az eseteket, amikor a speciális tettes egyetlen cselekménnyel, gondatlanságból okoz testi sérülést a kiskorúnak. A fellelhető bírói gyakorlat ilyenkor rendszerint gondatlan testi sértésnek minősíti a cselekményt, alaki halmazat pedig nem állapítható meg. Előzetesen megfogalmazható, hogy a szándékos testi sértés vonatkozásában kialakult szakirodalmi álláspont, amely szerint az érzelmi vagy erkölcsi fejlődés veszélyeztetése megalapozhatja az alaki halmazatot, a gondatlan testi sértésnél nem lehet irányadó, hiszen a fizikai bántalmazással ellentétben az ide tartozó esetekben nem valószínű, hogy az elkövetőben az erkölcsi vagy érzelmi fejlődés veszélyeztetésének (akár eshetőleges) szándéka kialakulna.

Gondatlan testi sértésnek minősítette például a bíróság a vádlottaknak azon magatartását, hogy a kábítószer, illetve az azt tartalmazó cigarettacsikket oly módon hagyták elszórva a lakásban, hogy ahhoz a gyermek hozzáférhetett, amivel okozati összefüggésben a kiskorú sértett életveszélyes állapotba került. A bíróság a korábban már ismertetett érvelést alkalmazta, amely szerint veszélyeztető és sértő bűncselekmény valódi alaki halmazatának megállapítása nem lehetséges, a sértő cselekmény magába olvasztja a veszélyeztető cselekményt.²³ Ugyanerre a következtetésre jutott egy másik ügyben a bíróság annak a terheltnek a cselekményével kapcsolatban, aki a felügyeletére bízott három kiskorúval anélkül ment be a harci kutyák által őrzött területre, hogy előtte a kutyákat bezárta vagy pórásra kötötte volna, s így a kutyák megtámadták a gyerekeket. A Kúria által hatályában fenntartott döntés szerint – a ténylegesen bekövetkezett sérülésnek megfelelően – gondatlan testi sértés miatt felel az elkövető. Így végül egyrendbeli életveszélyt okozó, gondatlanságból elkövetett testi sértésnek és egyrendbeli gondatlanságból elkövetett súlyos testi sértésnek minősítette a bíróság, illetve mivel a harmadik sértett nyolc napon belül gyógyuló sérülést szenvedett, a könnyű testi sértés gondatlan alakzata viszont nem büntetendő, az ő esetében kiskorú veszélyeztetését állapították meg.²⁴

Úgy vélem, hogy ez a gyakorlat számos ponton megkérdőjelezhető, mindenekelőtt a bűnösség körében: vitatható, mennyiben állja meg a helyét e körben a BH2012.58. számú döntés sokszor hivatkozott érvelése, amely szerint „sértő szándék mellett a veszélyeztető szándék a minősítés körében figyelmen kívül marad”, az ilyen esetekben ugyanis nem sértő és veszélyeztető szándék konkurál ugyanazon jogtárgy

²³ Fővárosi Törvényszék B.248/2019/21.

²⁴ Győri Ítéletábla Bf.23/2016/26., Kúria Bfv.495/2017/13.

vonatkozásában, hanem a bekövetkező, testi fejlődést ténylegesen sértő eredményre kiterjedő gondatlanság és a testi fejlődés veszélyeztetésének (tipikusan eshetőleges) szándéka. Az természetesen csak az ügy összes körülménye alapján ítéltető meg, hogy a veszélyeztetésnek legalább az eshetőleges szándéka kialakult-e az elkövetőben, viszont az ismertetett ügyekben ezt a bíróság megállapította.²⁵ A másik kérdés a tettarányosság elvével áll összefüggésben: az ismertetett esetben a vádlottat ugyanazon cselekményével (a három kiskorú egyidejű beengedésével a kutyákkal őrzött udvarra) okozott súlyos testi sérülésért enyhébb büntetési tétel szerint vonták felelősségre, mint az ugyanakkor és ugyanígy okozott könnyű testi sérülésért.

A kérdés tárgyalása túlfeszítené jelen dolgozat kereteit, sőt, önálló tanulmányt is érdemelne. A részletes kifejtéstől eltekintve ezért most csak arra utalunk, hogy a probléma gyökere mindenekelőtt a kiskorú veszélyeztetése megállapítására vonatkozó gyakorlatban keresendő. Ezekben az esetekben ugyanis az merül fel elsőként, hogy a felügyelet – tágabban értelmezve a nevelőket, gondozókat, felügyelőket terhelő gondosság – elmulasztása a kiskorú veszélyeztetése valamennyi tényállási elemét valóban megvalósítja-e. Itt mindenekelőtt az elkövetési magatartásra – és annak is a mennyiségi ismervére, vagyis a kötelességszegés súlyos voltára –, illetve a veszélyhelyzetre kiterjedő szándéokra gondolunk. A kiskorú veszélyeztetése ugyanis szándékos bűncselekmény, és kétséges, hogy az elkövetőnek legalább az eshetőleges szándéka kiterjedt volna a veszélyhelyzet létrehozására. Márpedig, ha valamely tényállási elem hiányzik, így például, ha a speciális alanyt csak gondatlanság terhelte már a veszélyhelyzettel összefüggésben is, akkor halmazati kérdés valójában fel sem merül, hiszen csak egy bűncselekmény tényállása valósult meg: a sértő eredményű gondatlan vétségé.

Ennél nehezebben eldönthető elhatárolási kérdéssel találkozunk, ha kiskorú veszélyeztetése tényállása teljes egészében megvalósul – ahogyan a korábban ismertetett ügyekben az eljáró tanács megvalósulni látta a súlyos kötelességszegést és a veszélyhelyzetre kiterjedő szándékot is. Ebben a helyzetben valóban logikusnak tűnik a sértő eredményű bűncselekmény megállapítása, ugyanakkor ez súlyosan igazságtalan döntésekhez vezethet. Képzeljük el a nem kellő gondosságot tanúsító speciális alanyt, legyen ez a kiskorú szülője, aki – maradva a fenti példánál – beenged egyetlen kiskorút a kutyák által őrzött területre. A szülő a legsúlyosabb jogkövetkezménnyel akkor szembesül, ha a kiskorúnak semmi baja nem esik, ekkor ugyanis egy szándékos büntett miatt vonják felelősségre, amely egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. Ha mulasztásának eredménye súlyos testi sérítés, akkor már csak egy gondatlan vétség miatt felel, amely egy évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő, de a legsúlyosabb eredmény, a kiskorú halála esetén is „csupán” gondatlan emberölésért felel, aminek a büntetési tétele megegyezik

²⁵ Lényeges továbbá, hogy a felügyelet elhanyagolása – amennyiben nem vezet sértő eredményre – alkalmas a veszélyeztető eredmény megvalósítására és a veszélyeztetési szándékot a bíróság ilyenkor rendszerint megállapítja. Budapesti IV. és XV. kerületi Bíróság 7.B.IV.720/2014., Budapesti XX. XXI. és XXIII. Kerületi Bíróság 3.B.XXI.298/2014., idézi BALOGH (2018): i. m., 37–38. Ezzel alapvetően ellentét a BH1981.177. számú döntés.

a kiskorú veszélyeztetésének büntetési tételével, míg azonban előbbi gondatlan véttség, utóbbi szándékos büntett. Így a szülőnek még a halált okozó (!) figyelmetlensége is enyhébb elbírálás alá tartozik, mint ha a kiskorú sérülés nélkül kerül ki a veszélyhelyzetből. Ismét utalunk arra, hogy jelen tanulmány terjedelmi korlátok miatt a kérdésre nem keresi a megnyugtató választ, célja pusztán a probléma felvetése.

3.3. Emberölés egyszeri kötelességszegéssel, azonos sértett sérelmére

Tárgyi súlyát tekintve elsőként is szólhattunk volna az emberölésről, azonban a testi sértésnek és a kiskorú veszélyeztetésének a halmazata jóval gazdagabb szakirodalommal és bírói gyakorlattal rendelkezik, ezért került sorban az első helyre. Az emberölés kapcsán nem is tárgyaljuk külön azt az esetkört, amikor a kiskorú nevelésére, gondozására vagy felügyeletére köteles személy egyszeri kötelességszegése a kiskorú sérelmére megvalósított szándékos emberölési cselekményben áll. Ennek megítélése nem sok kérdést vet fel: ilyenkor emberölés megállapításának van helye. Az elkövető ugyanis sértő szándékkal cselekedett, ami értelemszerűen kiterjedt a kiskorú veszélyeztetése által átfogott valamennyi jogtárgyra, s ilyenkor a szándékos sértő eredményű deliktum és a szándékos veszélyeztetési deliktum együttes megállapításának nincs helye.

Ennél több kérdést vet fel, amikor az egyszeri súlyos kötelességszegés egyben gondatlan emberölésnek is minősül.²⁶ A Legfelsőbb Bíróság 1981-es döntése szerint nem állapítható meg halmazat, ha a szülők a kisgyermeküket a lakásban anélkül hagyják magára, hogy kizárnák a veszély bekövetkezését, és e mulasztásukkal összefüggésben a gyermek gyújtogatása folytán halálos füstmérgezést szenved. A szülőket gondatlanságból elkövetett emberölésért vonták felelősségre.²⁷ Látni kell ugyanakkor, hogy az eljáró tanács megítélése szerint adott ügyben kiskorú veszélyeztetése nem is valósult meg. A terheltek ugyan több alkalommal magukra hagyták a gyermekeket az esti órákban, a bíróság azonban ezt nem sorolta a súlyos kötelességszegés körébe, viszont a sértettek halálát okozó mulasztásként értékelte, s így gondatlan emberölést állapított meg.

Hasonló helyzetben találjuk tehát magunkat, mint a gondatlan testi sértéssel kapcsolatban. A megoldás is ugyanabban rejlik: elsőként azt kell vizsgálni, hogy kiskorú veszélyeztetése valóban teljes mértékben megvalósult-e, különös tekintettel az elkövetési magatartás mennyiségi jellegére – vagyis a kötelességszegés súlyos voltára –, illetve a veszélyhelyzetre kiterjedő legalább eshetőleges szándéokra. Mint láthatjuk, a speciális alanynak a kellő gondosság elmulasztásával megvalósított kötelességszegése eltérő megítélés alá esik a gyakorlatban, illetve természetesen az ügy összes körülményétől is függ annak értékelése. Ha azonban most eltekintünk ennek – az egyébként kulcsfontosságú kérdésnek – a kifejtésétől, és kiskorú veszélyeztetését megállapíthatónak mondjuk, úgy a gondatlan testi sértés körében kifej-

²⁶ Emberölés és kiskorú veszélyeztetése halmazatáról Kiss Annamária: A kiskorú veszélyeztetése büntetnének első alakzatához kapcsolódó ítélkezési gyakorlat elemző bemutatása. *Glossa Iuridica*, 2025/1–2, 308–312. (DOI: 10.55194/GI.2025.1-2.15) [a továbbiakban: Kiss (2025)].

²⁷ BH 1981. 177.

tettek az irányadók. Lehetséges ugyanis, hogy 1981-ben a Legfelsőbb Bíróság nem állapította meg a súlyos kötelességszegést, de az előző fejezetben foglalt esetekben eljáró bírói tanácsok igen, ezért, ha azok a kötelességszegések a kiskorú halálához vezettek volna, gondatlan emberölés és kiskorú veszélyeztetése konkurálna egymással, s a sértő eredményű gondatlan vétséget megállapító gyakorlat az ott tárgyaltak szerint súlyosan igazságtalan döntésekhez vezethet.

3.4. Szexuális bűncselekmény egyszeri kötelességszegéssel, azonos sértett sérelmére

A gyermek szexuális jellegű visszaélésekkel szembeni büntetőjogi védelme hangsúlyosan megjelenik a nemi élet szabadsága és nemi erkölcs elleni bűncselekmények körében, ahol több deliktum esetében speciális passzív alanyi kvalifikációt alapoz meg az életkor, alap- és minősített eseti tényállásokban egyaránt.²⁸ Emellett a kiskorú veszélyeztetése tényállásában megjelenő nevelési, gondozási, felügyelői viszony is több bűncselekmény vonatkozásában nyer értékelést.²⁹ Ennek okán mérülhet fel a szexuális abúzust pónalizáló tényállások és a kiskorú veszélyeztetése konkurálása, amennyiben az elkövetőnek egyetlen cselekménye minősül egyszerre súlyos kötelességszegésnek és valamilyen szexuális bűncselekménynek.

A nemi élet szabadsága és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények minősített esetei, amelyeket az elkövető a hozzátartozója, nevelése, felügyelete vagy gondozása alatt álló személy sérelmére követ el, nem kerülhetnek alaki halmazatba kiskorú veszélyeztetésével. A halmazat látszólagosságát ilyen esetekben a specialitás elve képezi.³⁰

Külön említést érdemel ebben a körben a szexuális visszaélés (4) bekezdés szerinti esete, amelyet az a tizennyolcadik életévét betöltött személy követ el, aki tizenegyedek életévét betöltött, de tizennyolcadik életévét be nem töltött személlyel a vele kapcsolatban fennálló hatalmi vagy befolyási viszonyával visszaélve szexuális cselekményt végez. Egyes álláspontok szerint ez a tényállás is *lex specialis* a kiskorú veszélyeztetéséhez képest, minthogy elkövetési magatartása egy nevesített kötelességszegésben áll, annak ellenére, hogy büntetési tétele enyhébb. Az ellentmondásosnak tűnő joghelyzet feloldását Szomora Zsolt abban látja, hogy a szexuális visszaélés vonatkozó alakzata immateriális bűncselekmény, míg a kiskorú veszélyeztetése tényállása tartalmaz eredményt. Ha a tényállásszerű eredmény megvalósul – vagyis a kiskorú testi, erkölcsi, értelmi vagy érzelmi fejlődése veszélybe kerül –, úgy a kiskorú veszélyeztetése állapítható meg.³¹

²⁸ Például szexuális kényszerítés Btk. 196. § (2) bek. a) pont, szexuális erőszak 197. § (2) bek., (3) bekezdés a) pont, szexuális visszaélés 198. § (1)–(2) bek., kerítés 200. § (4) bek. a) pont, prostitúció elősegítése 201. § (2) bek., gyermekprostitúció kihasználása 203. §, gyermekpornográfia 204–204/A. §.

²⁹ Btk. 196. § (2) bek. b) pont; 197. § (3) bek. b) pont; 198. § (3) bek.; 200. § (4) bek. b) pont; 204. § (2) bek. b) pont.

³⁰ SZOMORA Zsolt: A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Karsai Krisztina (szerk.): *Nagykommentár a Büntető Törvénykönyvhöz*. Wolters Kluwer, Budapest, 2019, 475. [a továbbiakban: SZOMORA (2019)].

³¹ SZOMORA Zsolt: Megjegyzések az új Büntető Törvénykönyv nemi bűncselekményekről szóló XIX. Fejezetéhez. *Magyar Jog*, 2013/11, 649–657. Ezzel egyező álláspontot képvisel Balogh Anna is. BALOGH (2019): i. m., 8–9.

Lényeges elhatárolási kérdést vet fel továbbá a nevelésre, felügyeletre kötelezett személy részéről a kiskorú személlyel folytatott szexuális jellegű – de a szexuális cselekmény törvényi fogalmának nem megfelelő, vagyis nem súlyosan szemérem-sértő – magatartás. A következetes bírói gyakorlat szerint az ilyen cselekmény súlyos kötelelességszegésnek minősül, ami megteremti annak a veszélyét, hogy a kiskorú érzelmi és erkölcsi fejlődése károsodjék. Az a fokozott felelősségű személy tehát, aki a gyermek előtt szemérem-sértő cselekményt végez, minthogy a szemérem-sértés vonatkozó alakzata szubszidiárius bűncselekmény³² és ilyenkor súlyosabb bűncselekmény is megvalósul, kizárólag a kiskorú veszélyeztetéséért felel.³³ A Kúria a közelmúltban foglalkozott a kérdéssel, és megerősítette, hogy ha a javítóintézeti nevelő a nevelésére bízott fiatakorúakat fürdés közben – számukra is felismerhetően – szexuális célzattal megfigyeli, velük szexuális tartalmú beszélgetéseket kezdeményez, és hozzájuk szexuális tartalommal közeledik, kiskorú veszélyeztetéséért felel.³⁴ Úgyszintén kiskorú veszélyeztetése miatt vonták felelősségre a pedagógust, aki a kiskorú sértettek nemi szervét ruhán keresztül megérintette és megsimogatta, mivel ez a magatartás nem éri el a súlyosan szemérem-sértő jelleget – tehát nem szexuális cselekmény –, de nyilvánvalóan szexuális tartalmat hordoz, és a sértett emberi méltóságát, nemi önrendelkezési jogát sérti, tehát szemérem-sértő magatartásnak minősül.³⁵

3.5. Egyéb felmerülő bűncselekmények

Az egyszeri kötelelességszegéssel megvalósuló alakzat körében tipikusan az eddig tárgyalt bűncselekmények alaki halmazata merül fel. Ritkábban előfordul azonban, hogy a kiskorú veszélyeztetése más deliktumokkal konkurál.

A BH 1985. 92. számú döntés értelmében kiskorú veszélyeztetése megállapításának van helye személyi szabadság megsértése helyett, amikor a család ismerő-sének számító vádlott a kiskorú törvényes képviselőjével megbeszéltek szerint egy rövid ideig tartó sétára ment volna a kiskorúval, a megbeszélt időre azonban nem vitte vissza a gyermeket, hanem őt vonattal a vidéken lakó hűgához vitte, az ott töltött idő alatt pedig a gyermekről nem gondoskodott megfelelően.³⁶

A BH 1983. 430. számú döntés a szülők bűnösségét háromrendbeli gondatlanságból elkövetett emberölés vétségében, kétrendbeli gondatlanságból elkövetett súlyos testi sértés vétségében, ötrendbeli kiskorú veszélyeztetése büntetében, valamint ötrendbeli segítségnyújtás elmulasztása büntetében állapította meg, amiért erdőben szedett – részben mérgező – gombából készült ételt ettek.³⁷ Miután az egész család rosszul lett, a mentő először csak az anyát vitte kórházba, aki nem szólt, hogy gombamérgezéstől lehet rosszul, és gyermekei is fogyasztottak a gom-

³² Btk. 205. § (2) bek.

³³ BH 1994. 470., BH 1993. 216.

³⁴ Kúria Bfv.24/2020/7.

³⁵ Győri Ítéletábla Bf.92/2017/7.

³⁶ BH 1985. 92.

³⁷ BH 1983. 430.

bából. A bíróság szerint az anya nemcsak a tőle általánosságban elvárt, hanem a szülői – főként anyai – minőségében elengedhetetlenül megkövetelt és csupán egy egyszerű bejelentésben megnyilvánuló legelemibb segítségnyújtási kötelezettségének sem tett eleget. Ennek alapján állapították meg a kiskorú veszélyeztetését segítésnyújtás elmulasztásával halmazatban. Ennek helyességét vitatja *Balogh Anna*, aki szerint ezt a magatartást kiskorú veszélyeztetésének büntette körében lett volna indokolt értékelni. Álláspontja szerint ha a fokozott felelősségű személy nem nyújt megfelelő segítséget a gyermeknek, akiért felelősséggel tartozik, nem segítségnyújtás elmulasztásáért, hanem kiskorú veszélyeztetéséért felel, mivel ezzel a magatartásával elsődlegesen gondozási kötelezettségét szegi meg.³⁸

4. Többmozzanatos elkövetés az (1) bekezdés szerint

A kiskorú veszélyeztetése első alapesetének másik, egyébként tipikusabbnak nevezhető elkövetési alakzata az, amikor az elkövetőnek nem egyetlen alkalommal tanúsított súlyos köteleességszegése, hanem folyamatos, időben elhúzódó, több alkalommal tanúsított magatartása válik tényállásszerűvé. Ebben az esetben is érdemes utalni a homogén bűnhalmazat lehetőségére, amit ugyancsak a deliktum rendbelisége képez, ami a kiskorúak számához igazodik. A vádlott például, aki kiskorú gyermekei szeme láttára folytatta egyrészt alkoholizáló, erkölcsileg kifogásolható életmódját, másrészt a gyermekek jelenlétében azok édesanyjával szemben visszatérő módon megalázó, indulatos és agresszív módon viselkedett, háromrendbeli kiskorú veszélyeztetéséért felel.³⁹

A heterogén halmazat vonatkozásában a szemléltető táblázatban foglaltaknak és az első fejezetben tárgyaltaknak megfelelően érdemes differenciálni az ide tartozó esetek között, ugyanis az így megvalósított köteleességszegés többféleképpen mérítheti ki más bűncselekmény(ek) törvényi tényállását. Előfordulhat egyrészt, hogy a kiskorú veszélyeztetésének és a másik megvalósított tényállásnak nem ugyanaz a sértettje, ami – akárcsak az egymozzanatos elkövetés körében – itt is egy sérges megítélés alá esik: a két deliktum egymással halmazatot képez. Kábítószer birtoklása és kiskorú veszélyeztetése halmazatba kerül egymással, ha a vádlott a gyermekei előtt rendszeresen marihuánás cigarettát fogyaszt, illetve egyikükkel az általa termesztett marihuána növényeket locsoltatja.⁴⁰ A gyermek erkölcsi fejlődését veszélyezteti az, ha szemtanúja az édesapja által elkövetett súlyos bűncselekményeknek, illetve teljes mértékben tisztában van azzal, hogy édesapja jövedelme prostituáltaktól kapott pénzekből, más bűncselekményből származik.⁴¹

A különböző sértett sérelmére történő elkövetés körében külön említést érdemel az az eset, amikor az elkövető rendszeres partnerbántalmazást valósít meg a kis-

³⁸ BALOGH (2019): i. m., 9–10. Ügyszintén kizárólag kiskorú veszélyeztetésének megállapítását tartja helyesnek Kiss Annamária. Kiss (2025): i. m., 312–313.

³⁹ A felmerülő heterogén bűnhalmazati kérdésektől most eltekintve. Debreceni Törvényszék Kb.14/2022/69.

⁴⁰ Kúria Bf.1300/2015/8.

⁴¹ Veszprémi Törvényszék B.300/2015/97.

korú jelenlétében, ami büntetőjogi minősítés szempontjából a kapcsolati erőszak és a kiskorú veszélyeztetése büntettének egyik jellemző találkozási pontja. Ilyenkor ugyanis a két bűncselekmény valóságos alaki halmazatba kerül egymással. A vonatkozó büntető elvi döntés alapjául szolgáló történeti tényállás szerint a terhelt közös kiskorú gyermekeik jelenlétében rendszeresen szidalmazta, illetve heti rendszerességgel bántalmazta is a partnerét, ami a kiskorúak érzelmi és erkölcsi fejlődését veszélyeztette.⁴² Ebben az esetben tehát a speciális tettes a kapcsolati erőszak büntettének minősülő cselekményével követte el a kiskorú veszélyeztetésének büntettét.

A kapcsolati erőszaknak két alakzatát különböztetjük meg. Az (1) bekezdésben találjuk kapcsolati erőszak vétségi alakzatát, ami szubszidiárius bűncselekmény, megállapítása csak akkor lehetséges, ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg.⁴³ Ezzel szemben a büntetti alakzatot tartalmazó (2) bekezdés már nem szubszidiárius bűncselekményként nyert megfogalmazást.⁴⁴

Amikor a két bűncselekmény sértettje különbözik egymástól, vagyis fokozott felelősséggel tartozó elkövető a kiskorú jelenlétében valósít meg olyan cselekményt, ami más sérelmére elkövetett kapcsolati erőszaknak minősül, úgy valóságos alaki halmazat létesül.⁴⁵

A heterogén bűnhalmazat létrejöttének másik lehetősége, amikor az elkövető ugyanazon sértett (tehát a kiskorú) sérelmére történő cselekvése eredményez többszörös tényállásszerűséget. Itt szintén két esetkört tudunk egymástól elkülöníteni. Lehetséges, hogy a súlyos kötelelességzegés kizárólag egy másik, értelemszerűen rendszeres elkövetést feltételező bűncselekmény elkövetési magatartásában áll (alaki halmazat), e körben tipikusan a kiskorú veszélyeztetése és a kapcsolati erőszak elhatárolása merül fel. A másik esetben a folyamatos jellegű súlyos kötelelességzegés egy vagy több rész-cselekménye valósítja meg egy másik deliktum tényállását (anyagi halmazat). Ez jellemzően úgy fordul elő, hogy az elkövető hosszabb időn keresztül veszélyeztető magatartást tanúsít, a gyermeket testileg vagy lelkiileg bántalmazza, gondozását elhanyagolja, majd ebből a cselekvéssorozatból „kiemelkedik” egy súlyosabb rész-cselekmény, ami szándékos testi sértést vagy például szexuális bűncselekményt valósít meg. Ezen két esetkört érdemes részletesen tárgyalni.

4.1. Anyagi halmazat „többmozzanatos” elkövetésnél, azonos sértett sérelmére

Kiskorú veszélyeztetése és más bűncselekmények anyagi halmazatának megállapítása egységesnek mondható a bírói gyakorlatban. Időben egymástól elkülönülő

⁴² 16/2017. BED.

⁴³ Btk. 212/A. § (1) bek. a)–b) pont.

⁴⁴ Btk. 212/A. § (2) bek. a)–b) pont.

⁴⁵ SINKU Pál: A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Belovics Ervin (szerk.): *Büntetőjog II. Különös Rész*. ORAC, Budapest, 2021, 247–248.; GARAI Renáta: *A kapcsolati erőszak „szövődményei” – egy novum hatása és joggyakorlata*. PhD-értekezés. KRE, Budapest, 2021, 122–131. [a továbbiakban: GARAI (2021)]; Legfőbb Ügyészség Fiatalokúak Büntetőügyeinek Önálló Osztályának Fk.Nf.3543/2020/1.I. számú körlevele (a továbbiakban: Körlevél). Részletesen ismerteti CSAPUCHA Bernadett: A kiskorú veszélyeztetésének gyakorlati kérdései. *Glossa Iuridica*, 2022/1–2, 224–228. [a továbbiakban: CSAPUCHA (2022)].

cselekmények – amelyek közül egyesek a gyermek veszélyeztetését, mások pedig a folyamatos veszélyeztető magatartásból kiemelkedve a sérelmét okozzák – alkalmasak arra, hogy heterogén anyagi bűnhalmazatot képezzenek.

4.1.1. Testi sértés

A fent írtaknak megfelelően az elkövető súlyos testi sértésért és kiskorú veszélyeztetéséért is felel, ha kiskorú gyermekét többször a szokásos szülői szigort lényegesen meghaladó mértékben durván bántalmazza, majd egy alkalommal olyan kirívóan súlyos fizikai erőszakot alkalmaz vele szemben, hogy az testszerte bőr alatti vérömlenyeket és koponyaacsonttörést szenved.⁴⁶ Ugyanezt a megállapítást olvashatjuk egy másik ügyben született döntés indokolásában is: a terhelt hónapokon keresztül rendszerint veszélyeztetési szándékkal szegte meg a nevelési, felügyeleti, illetve gondozási kötelezettségét, ami az egységes eredmény függvényében kiskorú veszélyeztetésének büntettét valószínűsítette meg. Ezen az időszakon belül azonban külön büntetőjogi értékelést igényelnek azok az esetek, amikor a terhelt már testi épség sértésére irányuló szándékkal bántalmazta a gyermekeket tettelesen.⁴⁷ A Kúria az erre vonatkozó egységes gyakorlatot a közelmúltban ismét megerősítette, mikor kimondta, hogy valószínűsíthető, hogy a hosszabb időn át tartó, folyamatos jellegű, egységbe tartozó elkövetési magatartás (a kiskorú veszélyeztetése) mellett egyetlen részecselekménnyel együtt történik más bűncselekmény elkövetése (testi sértés, garázdaság).⁴⁸

A fent írtakkal ellentétes döntésre jutott a Győri Ítéltábla, amikor kimondta, hogy kiskorú veszélyeztetésének büntettével halmazatban a testi sértésnek csak azok az alakzatai állhatnak, amelyek büntetési tétele súlyosabb, mint a veszélyeztetési deliktumé. Ha enyhébben vagy azonos büntetési tétel szerint büntetendő, úgy a kiskorú veszélyeztetése a vonatkozó alakzatot magába olvasztja, s az a természetes egység részecselekményeként értékelhető.⁴⁹ A döntés részletes szakirodalmi kritikáját Szomora Zsolt fogalmazta meg, esetelemzésében arra a megállapításra jutott, hogy a testi sértés sosem foglalható természetes egységbe a kiskorú veszélyeztetésével, a két bűncselekmény anyagi halmazata valószínűsíthető.⁵⁰

4.1.2. Emberölés

Testi sértéshez hasonlóan a szándékos emberölés is anyagi halmazatba kerül a kiskorú veszélyeztetésével. Különös kegyetlenséggel elkövetett emberölés, különös kegyetlenséggel elkövetett és maradandó fogyatékossgot okozó testi sértés, továbbá kiskorú veszélyeztetésének halmazata állapítható meg abban az esetben, ha

⁴⁶ BH 1983. 220. Hasonló történeti tényállás és egyező jogi minősítés mellett lásd még: BH 1985. 415., BH 1988. 262.

⁴⁷ BH 2012. 58.

⁴⁸ BH 2022. 117.

⁴⁹ Győri Ítéltábla Bhar.123/2010/9.

⁵⁰ SZOMORA ZSOLT: A Győri Ítéltábla harmadfokú döntése a kiskorú veszélyeztetéséről: a testi sértés halmazatának kizárása: Győri Ítéltábla Bhar. 123/2010/9. *Jogesetek Magyarázata*, 2011/4, 17–24.

az elkövetők a gyermeket a tényállásszerű ölési cselekménytől időben elkülönülten vetik alá kegyetlen, brutális kínzásnak, és oly módon bántalmazták, hogy a karját eltörik, az ujjait megégetik, a nemi szervét pedig gumigyűrűvel elszorítják, ez pedig maradandó fogyatékossgot okoz.⁵¹ Ebben az esetben ugyanis a mulasztással elkövetett emberölésnek a tényalapja nem azonos a kiskorú veszélyeztetése büntettségének tényalapjával – ez az anyagi bűnhalmazat lényegi feltétele. A vádlottak ugyanis az ölési cselekménytől függetlenül és már az annak lényegét jelentő elkövetési magatartás tanúsítását megelőző időszakban is hosszú heteken, hónapokon keresztül folyamatosan és súlyosan megszegték a szülői-gondozói nevelői kötelezettségeiket.

Folyamatos jellegű köteleességszegéssel elkövetett kiskorú veszélyeztetése és gondatlanságból elkövetett emberölés valóságos anyagi halmazatát állapította meg a bíróság azokkal a szülőkkel szemben, akik a kisgyermekük részére az orvos által felírt gyógyszert huzamos időn át nem váltották ki, majd a súlyosan beteg gyermekhez olyan késedelmesen hívtak orvost, hogy a gyermek állapota kezelhetetlenné vált és ez a gyermek halálához vezetett.⁵² Meg kell ugyanakkor jegyezni, hogy a döntés indokolása szerint a gyermek halálához vezető mulasztás mellett a szülők a gyermekeket rendszeresen és durván bántalmazták, tartósan és súlyosan megszegték a nevelési, gondozási kötelezettségüket, ami veszélyeztette a gyermekek testi és értelmi fejlődését. Tehát az emberölés és a kiskorú veszélyeztetése tényalapja ebben az esetben sem egyezett. Tettazonosságról nem beszélhetünk, ezért adott az anyagi halmazat megállapításának lehetősége.

4.1.3. Kapcsolati erőszak

A kiskorú veszélyeztetése olyan bűncselekményekkel is anyagi halmazatba kerülhet, amely rendszeres elkövetést feltételez, mint például a kapcsolati erőszak. Ilyenkor is azt kell vizsgálni, hogy van-e olyan részecselekmény, ami a folyamatos jelleggel, veszélyeztető szándékkal megvalósított súlyos köteleességszegés köréből kiemelkedik, és az elkövető kifejezetten a testi épség megsértésére irányuló szándékkal szegi meg a kiskorú nevelésére, felügyeletére, gondozására vonatkozó kötelezettségét. Mint már tárgyaltuk, ilyenkor a kiskorú veszélyeztetése bűncselekményével valódi anyagi halmazatban áll a testi sértés. Egységes megítélésűnek mondható az az esetkör, amikor a testi sértések vonatkozásában megállapítható a rendszeresség, és – az összes körülmény figyelembevételével – kapcsolati erőszak létesül. Ilyenkor a kiskorú veszélyeztetésével anyagi halmazatban a kapcsolati erőszakot kell megállapítani.⁵³ A testi sértés megállapításának ez esetben természetesen nem lehet helye, de ez már a testi sértés és a kapcsolati erőszak egymáshoz való viszonyából következik.⁵⁴

⁵¹ BH 2002. 295., BH 2004. 1.

⁵² BH 2004. 96.

⁵³ Fk.Nf.3543/2020/1.I. számú körlevél. Lásd CSAPUCHA (2022): i. m., 224–228.

⁵⁴ A kapcsolati erőszak büntette lényegében a tényállásban szereplő bűncselekmények máshol kodifikált minősített esete. KARSAI Krisztina–SZOMORA Zsolt: A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Karsai Krisztina (szerk.): *Anyagi Büntetőjog Különös Rész I.* Iusperitus, Szeged, 2013, 182–184.

Nem egységes azonban a két bűncselekmény halmazatára vonatkozó értelmezés, ha a kapcsolati erőszak nem testi sértéssel valósul meg. A Legfőbb Ügyészség Fiataalkorúak Büntetőügyeinek Önálló Osztálya által kiadott körlevél szerint tettleges becsületsértés, illetve kényszerítés rendszeres elkövetése során kizárólag kiskorú veszélyeztetése megállapításának van helye. A kiskorúval szemben – a tettleges bántalmazás körén kívül esően – sértő gesztusok, ütéssel fenyegető mozdulatok, lökdösődések tanúsítása, amelyek célja a sértett megfélemlítése, megalázása, súlyos nevelési köteleességszegésként értékelendők. Amennyiben a tettleges becsületsértések sorozata a kiskorú veszélyeztetése büntettének megállapításában már értékelést nyert, a kétszeres értékelés tilalmát szem előtt tartva, a kapcsolati erőszakkal történő bűnhalmazat megállapítására nincs lehetőség.⁵⁵ Ezzel ellentétes állásponton van *Garai Renáta*, aki a halmazat megállapítását a kapcsolati erőszak által lefedett valamennyi bűncselekmény vonatkozásában helyesli.⁵⁶

4.1.4. Egyéb deliktum

Nem kerülhet anyagi halmazatba kiskorú veszélyeztetésével a kiskorúval való kapcsolattartás akadályozásának vétsége, ami szubszidiárius bűncselekmény.⁵⁷ Ha a szülő a gyermeket a másik szülőtől tartósan izolálja, teljesen elzárja, a kapcsolattartást ellehetetleníti, akkor szülői köteleességét súlyosan megszegi, és ha ezzel összefüggésben a kiskorú gyermek érzelmi és erkölcsi fejlődését veszélyezteti, akkor a kiskorú veszélyeztetésének büntette állapítható meg.⁵⁸ A bírói gyakorlat következetes abban, hogy a kiskorú elhelyezésének megváltoztatása halmazatban megállapítható a kiskorú veszélyeztetésével, ha az elkövető más cselekményeivel együtt az utóbbi bűncselekmény törvényi tényállását is kimeríti, vagy az elvitelt követően olyan körülmények között tartja rejtve őt, amelyek veszélyeztetik a testi, értelmi vagy erkölcsi fejlődését.⁵⁹ A Ptk. szerint⁶⁰ a szülő akkor is kötelezhető gyermektartásdíj fizetésére, ha a gyermek az ő háztartásában él, de tartásáról nem gondoskodik. Az ilyen személy esetében a kiskorú veszélyeztetésének első alakzata mellett a tartás elmulasztása bűnhalmazatban megállapítható.⁶¹

⁵⁵ Fk.Nf.3543/2020/1.1. számú körlevél. Lásd CSAPUCHA (2022): i. m., 224–228.

⁵⁶ GARAI (2021): i. m., 122–131.

⁵⁷ Btk. 210. § (1) bek.

⁵⁸ BALOGH (2019): i. m., 5–22. A BH 2007. 35. számú bírósági határozat megállapítása szerint kiskorú veszélyeztetésének büntettét valósítja meg az a szülő, aki a másik szülővel való kapcsolattartását huzamosabb ideig akadályozza, a kiskorút a másik szülő ellen neveli, és e köteleességszerű magatartása a kiskorú értékrendjének, jellemének, lelki fejlődésének kedvezőtlen alakulását eredményezi. Megjegyzendő, hogy a kapcsolattartás akadályozása ekkor még kiskorú veszélyeztetése vétségi alakzataként minősült.

⁵⁹ CSAPUCHA Bernadett: A „Kiskorú elhelyezésének megváltoztatása” bűncselekmény dogmatikai aspektusai és joggyakorlata. *Iustum Aequum Salutare*, 2022/1, 138.

⁶⁰ Ptk. 4:216. § (2) bek.

⁶¹ Kiss (2025): i. m., 317.

4.2. Alaki halmazat „többmozzanatos” elkövetésnél, azonos sértett sérelmére

Időben elhúzódó kötelességszegések vonatkozásában az alaki halmazat úgy értelmezhető, hogy a súlyos kötelességszegés kizárólag egy másik, értelemszerűen rendszeres elkövetést feltételező (vagy ekképpen is megvalósítható) bűncselekmény elkövetési magatartásában áll. Ebben a körben tipikusan a kiskorú veszélyeztetése és a kapcsolati erőszak elhatárolása merül fel, de a mulasztással elkövetett emberölés is itt tárgyalható, vagyis amikor a kiskorú nevelésére, gondozására, felügyeletére kötelezett elkövető kötelességsértő mulasztása a kiskorú halálához vezet (és anyagi halmazat nem állapítható meg, mert ettől eltérő kötelességszegés nem történt).

4.2.1. Kapcsolati erőszak

Arról már volt szó korábban, hogy eltérő sértett sérelmére elkövetett kapcsolati erőszak valóságos alaki halmazatba kerül kiskorú veszélyeztetésével. Azt pedig az előző fejezetben tárgyaltuk, hogy azonos sértett esetén a két deliktum anyagi halmazata szintén valóságos, ha a súlyos kötelességszegés egyes részcsелеkményei valósítják meg a kapcsolati erőszaknak minősülő testi sértéseket. Az is előfordulhat ugyanakkor, hogy a két bűncselekmény sértettje azonos, és a súlyos kötelességszegés kizárólag a kiskorú rendszeres, a testi épségét, egészségét sértő bántalmazásban merül ki, vagyis a kapcsolati erőszak tényállásába ütköző cselekménysorozatban. Ilyenkor tehát tettazonosságról beszélhetünk, ugyanaz a rendszeresen megvalósított testi sértés lesz a két deliktum elkövetési magatartása. Megjegyzendő, hogy a gyakorlatban ennek az előfordulása kifejezetten ritka, ezért ezt leginkább elméleti kategóriaként érdemes tárgyalni.

A kapcsolati erőszak és a kiskorú veszélyeztetésének azonos sértettet érintő alaki halmazatára ugyanaz tekinthető irányadónak, mint amit az „egymozzanatos” elkövetés és a szándékos testi sértés vonatkozásában írtunk: azt kell vizsgálni, hogy többszörös tényállásszerűséget megalapozó cselekmény támadott-e olyan jogtárgyat, amely nem került értékelésre a kapcsolati erőszak körében. A kiskorú testi épségét sértő és a kapcsolati erőszak (2) bekezdése szerint minősülő magatartás a rendszeresség követelményéből adódóan alkalmas lehet arra, hogy a kiskorú érzelmi, erkölcsi, értelmi fejlődését károsan befolyásolja, ami azt jelenti, hogy a rendszeres, testi sérüléssel járó bántalmazás egyúttal a kiskorú személyiségfejlődésének azon területeit is veszélyezteti, amelyeket a törvény a kiskorú veszélyeztetésének eltérő jogi tárgyán keresztül védelmez.⁶²

Az anyagi halmazat körében már tárgyalt megkülönböztetés ebben a körben is megjelenik: a kapcsolati erőszaknak minősülő testi sértések alaki halmazata elismert, de kérdéses, hogy a többi, kapcsolati erőszak által lefedett bűncselekmény megvalósítása valóságos halmazatot képezhet-e.

⁶² Az Fk.Nf.3543/2020/1.I. számú idézett körlevél erre az eshetőségre úgy utal, mint kiskorú veszélyeztetése és kapcsolati erőszak anyagi halmazatára, ám a tettazonosság okán a magunk részéről ezt az alaki halmazat körébe soroljuk. CSAPUCHA (2022): i. m., 224–228.

Tekintettel arra, hogy kapcsolati erőszak és kiskorú veszélyeztetése egymással többféleképpen is találkozhat, az áttekinthetőség kedvéért a két deliktum kapcsolódási pontjait külön táblázat szemlélteti.

2. táblázat: Kiskorú veszélyeztetése és kapcsolati erőszak találkozásának lehetséges módozatai (saját szerkesztés)

	Valóságos anyagi halmazat	Valóságos alaki halmazat
Különböző sértett	A súlyos kötelességszegés egyes részcselekményei abban állnak, hogy a kiskorú jelenlétében kapcsolati erőszakot követ el más sérelmére.	A súlyos kötelességszegés kizárólag abban áll, hogy a kiskorú jelenlétében kapcsolati erőszakot követ el más sérelmére.
Azonos sértett	A súlyos kötelességszegés egyes részcselekményei kapcsolati erőszak szerint minősülő testi sértésekben állnak.	A súlyos kötelességszegés kizárólag kapcsolati erőszak szerint minősülő, a kiskorú sérelmére elkövetett testi sértésekben áll.

A táblázatban foglalt esetek kapcsán hangsúlyozzuk, hogy az alapvetően elméleti felosztást követ. A valóságban az egyes elkövetési típusok általában vegyesen jelentkeznek, a partner- és gyermekbántalmazás együttesen vannak jelen a családi környezetben. Sőt, a bántalmazás több fajtája is megjelenik, így a fizikai és lelki bántalmazás megjelenési formái egymás mellett valósulnak meg. Az elméleti kategóriák találkozási pontjait *Garai Renáta* foglalta össze.⁶³

Érdemes megjegyezni továbbá, hogy amikor kapcsolati erőszak (2) bekezdés szerinti alakzata együttesen valósul meg kiskorú veszélyeztetésével, egy törvényi, valamint egy természetes egységet képező cselekménysor találkozhat egymással. Mivelhogy a kapcsolati erőszak büntette által lefedett bűncselekmények egyetlen elkövetési alkalom esetén is büntetendők, nem tartozhatnak a természetes szemlélet alá, a törvény rendelkezése folytán képeznek egységet.⁶⁴ Ezzel szemben – mint már tárgyaltuk – ugyanazon kiskorúval szemben tanúsított súlyos kötelességszegés valamennyi részcselekménye természetes egységet alkot, függetlenül azok rendszerességétől, elhúzódó vagy eltérő jellegétől.

4.2.2. Emberölés

Nem állapítható meg emberölés és kiskorú veszélyeztetésének halmazata, ha a szülők az újszülött gyermekük részére az újszülöttgyógyászati vizsgálatok során alkalmazott protokoll szerinti K-vitamin-pótlást sorozatosan megakadályozzák,

⁶³ GARAI (2021): i. m., 131.

⁶⁴ KANYUK Petra Ágnes: *A házasság büntetőjogi védelmének színváltozásai, különös tekintettel a kapcsolati erőszak és a családi kapcsolatok létesítésével visszaélés bűncselekményeire*. PhD-értekezés. DE MGD, Debrecen, 2023, 151.

ami a kiskorú halálához vezet. A bíróság szerint ugyanis ilyenkor a szülő nemcsak a kiskorúnak a lehető legmagasabb szintű testi és lelki egészséghez való jogát sérti mulasztásával, hanem megfosztja őt a legkiemelkedőbb értéktől, az élethez és az emberi méltósághoz való jogától. Ha a szülő a vonatkozó előírások figyelmen kívül hagyásával megkérdőjelezi az orvosok által kötelezően alkalmazandó újszülöttellátás egy formáját, azzal teljes mértékben magára veszi a döntés felelősségét. Ebben az esetben a szülőket gondatlanságból elkövetett emberölés miatt lehet felelősségre vonni.⁶⁵

5. A második alapeseti tényállás halmazati kérdései

A kiskorú veszélyeztetése (2) bekezdés szerinti alakzata szubszidiárius bűncselekmény, azaz csak akkor állapítható meg, ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg. Eszerint felel az a tizennyolcadik életévét betöltött személy, aki tizennyolcadik életévét be nem töltött személyt – a) pont szerinti alakzatban – bűncselekmény vagy szabálysértés elkövetésére, illetve züllött életmód folytatására rábír vagy rábírní törekszik, vagy – b) pont szerint – bűncselekmény elkövetéséhez felajánl.⁶⁶

5.1. Egység és rendbeliség a második alapeset szerint

A halmazat megállapításának alapja az a) pont első fordulata szerint azon rábírások, illetve rábírní törekvések száma, amelyek bűncselekményre vagy szabálysértésre irányulnak. Így, ha az elkövető az eredményes rábírás után újabb bűncselekmény vagy szabálysértés elkövetésére törekszik rábírní a tizennyolcadik életévét be nem töltött személyt, úgy az halmazatot eredményez.⁶⁷ Egységet képez azonban, ha az elkövető egységes rábírására több bűncselekményt követ el a tizennyolcadik életévét be nem töltött személy. Egységként lehet értékelni továbbá, amikor az eredményes rábírás hatására egy bűncselekményt követ el a rábírt személy, akkor is, ha a rábírás több alkalommal tanúsított ráhatásban áll, de egységes akaratelhatározással történik. Ugyanezen logika mentén, amikor a bűncselekmény elkövetésére rábírní törekvés keretében több alkalommal gyakorol az elkövető ráhatást a tizennyolcadik életévét be nem töltött személyre, de az eredménytelen marad, halmazat megállapításának nincs helye.⁶⁸ A züllött életmód folytatása, minthogy az folyamatos magatartás, az erre irányuló rábírások, rábírní törekvések a természetes egység körébe tartoznak.⁶⁹

⁶⁵ BH 2022. 257.

⁶⁶ Btk. 208. § (2) bek.

⁶⁷ MADAI Sándor: A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Pallagi Anikó (szerk.): *Büntetőjog Különös Rész I.* Rejtjel, Budapest–Debrecen, 2021, 228.

⁶⁸ KARSAI–SZOMORA: i. m., 174.

⁶⁹ SINKU: i. m., 249.

5.2. Heterogén alaki halmazat a szubszidiaritásra való tekintettel

A szóban forgó deliktum szubszidiaritása elsősorban a bűncselekmény elkövetésére rábírás, rábírní törekvés, valamint az erre történő felajánlás vonatkozásában bír relevanciával. Ha az a bűncselekmény, amire a – sikeres vagy sikertelen – rábírás irányult, ötévi szabadságvesztéssel vagy ennél enyhébben büntetendő, úgy a kiskorú veszélyeztetése állapítandó meg. Amennyiben viszont a büntetési tétele öt évnél súlyosabb, úgy a felnőttkorú személy az adott bűncselekmény közvetett tettese vagy felbujtója lesz, annak függvényében, hogy a bűncselekményt elkövető személy gyermekkorúnak vagy fiatalkorúnak minősül. Előbbi esetben ugyanis gyermekkor miatt nem büntethető személy felhasználásával elkövetettnek minősül a bűncselekmény, ami közvetett tettesi mivoltot alapoz meg, utóbbi esetben pedig a szándékos rábírás folytán felbujtás valósul meg. Mindez persze csak akkor igaz, ha a rábírás sikeres, vagyis ha a gyermek vagy a fiatalkorú a bűncselekményt legalább kísérleti szakba juttatta. Sikertelen rábírás – azaz rábírní törekvés – esetén előkészületi magatartásról (felhívásról) beszélhetünk, ilyenkor mindig kérdéses, hogy az elkövetni kívánt deliktum előkészülete egyáltalán büntetendő-e, és ha igen, annak büntetési tétele súlyosabb-e, mint a kiskorú veszélyeztetéséé.

Amennyiben a gyermek- vagy fiatalkorú által megvalósított bűncselekmény büntetési tétele súlyosabb, úgy kizárólag ez állapítható meg, a felnőttkorú elkövetési alakzata pedig felbujtás vagy közvetett tettség. Ilyenkor halmazat a szubszidiaritásra való tekintettel nem létesül. Ha viszont a büntetési tétel azonos vagy alacsonyabb, úgy felmerül a halmazat kérdése, aminek megítélése azonban nem egységes.

A bírói gyakorlat szerint az azonos vagy enyhébb büntetési tétellel fenyegetett bűncselekmény halmazatban megállapítható a kiskorú veszélyeztetésével akkor, ha a nagykorú elkövető ennek törvényi tényállását is tettesként valósítja meg.⁷⁰ Amennyiben azonban a rábírási tevékenység felbujtásként (vagy felhívásként) értékelhető, tehát amikor az elkövetés nem közös, a halmazat látszólagos.⁷¹ A bírói gyakorlat mellett ezt a nézetet vallja több szerző is, mint *Márki Zoltán*, aki szerint a rábírási tevékenység mint a második alakzat elkövetési magatartása nem értékelhető még egy másik bűncselekményre irányuló felbujtásként is.⁷² *Sinku Pál* a Legfelsőbb Bíróság 2003-as döntése kapcsán fogalmazta meg egyetértését a halmazatot kizáró értelmezéssel.⁷³

A fentiekkel ellentétes álláspontot képvisel *Madai Sándor*, aki szerint kiskorú veszélyeztetése és a rábírás folytán elkövetett bűncselekmény miatti felbujtás (vagy felhívás mint előkészület) is valóságos halmazatban állhat egymással.⁷⁴ Ugyanígy

⁷⁰ Kiskorú veszélyeztetése büntettének és lopás vétségének bűnhalmazatban megállapítása helyes olyan esetben, amikor felnőttkorú terhelt a lopást az annak elkövetésére rábírt kiskorúval együtt hajtja végre. BH 1984. 1.

⁷¹ Ha az elkövető a kiskorút ötévi szabadságvesztésnél enyhébben büntetendő lopásra bírja rá, ő maga azonban nem vesz részt a lopás elkövetésében, akkor őt kiskorú veszélyeztetésének a második alakzata miatt kell felelősségre vonni. BH 2003. 4.

⁷² *MÁRKI Zoltán*: A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Kónya István (szerk.): *Magyar Büntetőjog. Kommentár a gyakorlat számára*. HVG, Budapest, 2017, 778.

⁷³ *SINKU*: i. m., 249.

⁷⁴ *MADAI*: i. m., 228–229.

foglal állást *Karsai Krisztina* és *Szomora Zsolt*, vagyis meglátásuk szerint, ha a kiskorú által elkövetett bűncselekmény büntetési tétele azonos vagy alacsonyabb, mint a kiskorú veszélyeztetéséé, akkor a nagykorú személy felbujtói vagy közvetett tettesi felelőssége mellett halmazatban kiskorú veszélyeztetése miatt is felel.⁷⁵ A szubszidiaritás kapcsán utalnak arra a halmazattani elvre, hogy amennyiben egy deliktum csak akkor állapítható meg, ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg, akkor az azonos súlyú vagy enyhébb bűncselekmény valós halmazatba kerül a szubszidiárius bűncselekménnyel. Ezzel az állásfoglalással egyetértve megjegyezzük, hogy a szintén szubszidiárius garázdaság vonatkozásában érvényesülő bírói gyakorlat⁷⁶ analógiájára a valóságos alaki halmazat megállapítását tartjuk a halmazati kérdés helyes megoldásának. Ebbe az irányba hajlott a korábbi bírói gyakorlat is, így például a Legfelsőbb Bíróság 1986-ban még úgy fogalmazott, hogy ha a nagykorú terhelt a kiskorú veszélyeztetésének büntettét azáltal követi el, hogy a kiskorút lopás elkövetésére rábírja: a kiskorú által, illetve a kiskorúval együtt elkövetett lopást a kiskorú veszélyeztetésével halmazatban kell megállapítani, feltéve, hogy a lopás büntetési tétele azonos vagy enyhébb.⁷⁷

3. táblázat: Kiskorú veszélyeztetése második alapesetének alaki halmazata gyermekkorú passzív alany esetén (saját szerkesztés)

	Rábírás esetén	Felhívás esetén		Közös elkövetés esetén
		Az érintett bűncselekmény előkészülete büntetendő	Az érintett bűncselekmény előkészülete nem büntetendő	
Súlyosabb büntetési tételű bűncselekmény	az elkövetett bűncselekmény közvetett tettesként felel	az előkészület miatt felel	kiskorú veszélyeztetése miatt felel	tettesi alakzatban felel az elkövetett bűncselekmény miatt
Enyhébb vagy azonos büntetési tételű bűncselekmény	az elkövetett bűncselekmény közvetett tettesként felel (a halmazat vitatott)	az előkészület miatt felel (a halmazat vitatott)		tettesi alakzatban felel az elkövetett bűncselekmény és kiskorú veszélyeztetése miatt halmazatban

Ezzel együtt az újabb gyakorlat a már ismertetett módon kerüli a halmazat megállapítását.⁷⁸ A lehetséges alakzatok átláthatósága érdekében az eddig írtakat két

⁷⁵ KARSAI–SZOMORA: i. m., 175.
⁷⁶ Bűnhalmazat létesül, ha az elkövető egy cselekménnyel a garázdaság, valamint a testi sértés vagy a rongálás törvényi tényállását is megvalósítja, feltéve, hogy a testi sértés vagy a rongálás törvényi büntetési tétele nem súlyosabb, mint a garázdaságé. 34. BK vélemény.
⁷⁷ BH 1982. 269.
⁷⁸ A kialakult gyakorlatot részleteiben lásd Kiss Annamária: A kiskorú veszélyeztetése büntetetének második alakzatához kapcsolódó ítélkezési gyakorlat elemző bemutatása. *Ügyészek Lapja*, 2024/3, 61–71.

táblázat szemlélteti, amelyekben külön utalunk az esetleges szakirodalmi megosztottságra. A megállapítások a nagykorú elkövetőre vonatkoznak, az érintett bűncselekmény alatt a rábírással, rábírní törekvéssel, közös elkövetéssel érintett bűncselekmény értendő. Elsőként azt vizsgáljuk, amikor a kiskorú veszélyeztetése büntett passzív alanya gyermekkor miatt nem büntethető, majd azt, ha fiatalokként felel.

4. táblázat: Kiskorú veszélyeztetése második alapesetének alaki halmazata fiatalok passzív alany esetén (saját szerkesztés)

	Rábírás esetén	Felhívás esetén		Közös elkövetés esetén
		Az érintett bűncselekmény előkészülete büntetendő	Az érintett bűncselekmény előkészülete nem büntetendő	
Súlyosabb büntetési tételű bűncselekmény	az elkövetett bűncselekmény felbujtójaként felel	az előkészület miatt felel	kiskorú veszélyeztetése miatt felel	tettesi alakzatban felel az elkövetett bűncselekmény miatt
Enyhébb vagy azonos büntetési tételű bűncselekmény	az elkövetett bűncselekmény felbujtójaként felel (a halmazat vitatott)	az előkészület miatt felel (a halmazat vitatott)		tettesi alakzatban felel az elkövetett bűncselekmény és kiskorú veszélyeztetése miatt halmazatban

5.3. A specialitás elve

A szubszidiaritástól függetlenül vannak deliktumok, amelyek tényállása speciális a kiskorú veszélyeztetése második alapesetéhez képest, tehát ezekkel a bűncselekményekkel semmiképpen nem kerülhet alaki halmazatba. Mindenekelőtt itt érdemes leszögezni azt, hogy ha az (1) bekezdés szerinti bűncselekmény speciális alanya a kiskorú veszélyeztetése büntettének második alapesetében foglalt magatartást valósít meg, akkor is az első alapeset szerint felel.⁷⁹

Speciális tényállásnak tekinthető továbbá kiskorú veszélyeztetése második alapesetéhez képest a prostitúció elősegítésének (2) bekezdés szerinti esete, vagyis ha a tizennyolcadik életévét betöltött személy tizennyolcadik életévét be nem töltött személyt prostitúcióra rábír.⁸⁰ Ugyanígy a kerítés (2) bekezdése miatt felel, aki tizennyolcadik életévét be nem töltött személyt prostitúcióra felajánl vagy felhív.⁸¹

⁷⁹ BALOGH (2019): i. m., 9.

⁸⁰ Btk. 201. § (2) bek. SZOMORA (2019): i. m., 53.

⁸¹ Btk. 200. § (2) bek. AMBRUS István: *Egység és halmazat – régi dogmatikai kérdés, új megközelítésben*. SZTE ÁJK, Szeged, 2014, 244.

Kóros szenvedélykeltés (1) bekezdés a) pont szerinti alapesete szerint felel az a tizennyolcadik életévét betöltött személy, aki tizennyolcadik életévét be nem töltött személyt kábítószernek nem minősülő kábító hatású anyag, illetve szer kóros élvezetére rábír vagy rábírti törekszik.⁸² Hangsúlyozandó, hogy ez csak az eseti jellegű rábírás vonatkozásában igaz, ha ugyanis a rábírás a kábító hatású anyag tartós, rendszeres élvezetére vonatkozik, úgy már – a züllött életmód folytatására rábírás vagy rábírti törekvés okán – kiskorú veszélyeztetésének minősül. Kóros szenvedélykeltés (1) bekezdés b) pont szerinti alapesete miatt felel az a tizennyolcadik életévét betöltött személy, aki tizennyolcadik életévét be nem töltött személyt kábítószer fogyasztására rábírti törekszik.⁸³ Ez a tényállás a kiskorú veszélyeztetése speciális privilegizált esetének is tekinthető, kábítószer fogyasztására való sikertelen rábírás esetén a kiskorú veszélyeztetése nem állapítható meg.⁸⁴

6. Összegzés

A joggyakorlat-elemző munkák tanúsága szerint jellemzően nehézséget okoznak a kiskorú veszélyeztetése kapcsán felmerülő halmazati kérdések.⁸⁵ Ez – a tényállás által lehatárolt élethelyzetek diverzitását tekintve – nem is meglepő. Az elkövetési alakzatok sokszínűsége – amit a deliktum keretdiszpozíció-jellege okoz – számos bűncselekménnyel eredményez többszörös tényállásszerűséget. Sőt, ennek létrejötte is többféleképpen lehetséges, gondoljunk csak arra, hogy milyen „változatos” formákban képzelhető el kapcsolati erőszak és kiskorú veszélyeztetése büntetettének találkozása. Zárszóként megjegyezzük, hogy a halmazati kérdésekre adott válaszoknak nem kizárólag az egységes ítélkezési gyakorlat kialakításának követelménye – vagyis a jogbiztonság garantálása – okán van kiemelt jelentőségük, de egyéni szinten, a vádlottak vonatkozásában is jelentékeny szerepük van. Ha ugyanis a bíróság arra a következtetésre jut, hogy bűnhalmazat létesült, halmazati büntetés kiszabásának van helye. Ennek szabályai szerint pedig – figyelembe véve, hogy a legtöbb esetben határozott ideig tartó szabadságvesztéssel fenyegetett bűncselekményekről esett szó – a büntetési tétel felső határa a felével emelkedik. Közel sem elhanyagolható dogmatikai kérdésről van tehát szó. Reményeink szerint a felmerülő halmazati kérdések és az azokra kialakított szakirodalmi válaszok, illetve a vonatkozó joggyakorlat – ha nem is teljes, de széles körű – felvázolása és rendszerbe helyezése hozzá tud járulni a következetes joggyakorlat kialakításához.

⁸² Btk. 181. § (1) bek. a) pont.

⁸³ Btk. 181. § (1) bekezdés b) pont.

⁸⁴ KARSAI-SZOMORA: i. m., 174–175.

⁸⁵ GARAI Renáta: Mi történik az igazságszolgáltatásban? Hatóságok és bántalmazottak a kapcsolati erőszak színterén. *Belügyi Szemle*, 2024/10, 1839–1856. (DOI: 10.38146/BSZ-AJIA.2024.v72.i10.pp1839-1856).